

RUDÁ ★ ŠPIONKA

ELIZABETH BLACKWELLOVÁ

FRAGMENT

Rudá špionka

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.fragment.cz
www.albatrosmedia.cz

FRAGMENT

Elizabeth Blackwellová
Rudá špionka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

RUDÁ ŠPIONKA

ELIZABETH BLACKWELLOVÁ

FRAGMENT

*Pro Mika Baileyho,
přítele a soudruha*

London Evening Standard

18. května 1938

Záhadná smrt v Maida Vale

Včera pozdě večer na Tetchly Road, W9, automobil srazil a usmrtil mladou ženu. Byla identifikována jako Marie Duvallová (35) z Toulouse ve Francii. Nehodu nikdo neviděl, ale místní obyvatelé uvedli, že přibližně ve 21:45 zaslechli ránu. S vyšetřováním pomáhají policii zaměstnanci francouzského velvyslanectví. Policie žádá každého, kdo zná slečnu Duvallovou nebo ten večer zahlédl bezohledně jedoucí vůz, aby kontaktoval westminsterskou policejní stanici.

Paní Weatherbyová, která oběť objevila a upozornila úřady, prohlásila, že ji tragédie, k níž došlo v jejich klidné čtvrti, šokovala. „Dnešní mladí lidé jezdí příliš rychle, bez ohledu na ostatní,“ uvedla. „Člověk nemůže přejít ulici, aniž by se strachoval o svůj život.“

RUSKO

1914

Měla jsem mnoho tváří, mnoho jmen. Zemřela jsem a znovu se narodila. Ve vězení jsem byla pouhé číslo. Ale svůj život jsem začala jako Naďa Šulkinová, se jménem, na něž jsem byla kdysi hrdá. Se jménem, které zaviniilo mou smrt.

Každý rodokmen má masivní hlavní větve a tenké odnože. Šulkinovi byl starý aristokratický rod – bohatý a s dobrými styky –, ale už v dětství jsem věděla, že se s bratrem nacházíme na spodním žebříčku hierarchie. Náš otec byl mladší syn mladšího syna a zdědil dům střední velikosti v Sankt-Petěrburgu a skromné venkovské sídlo Prijalko, což byl zlomek majetku, který vlastnili jeho bratrance. Protože nás obklopovali ti, kteří měli víc, naše postavení mělo k privilegovanému daleko. Tatínek – pro ostatní hrabě Šulkin – byl všechno to, co naznačoval jeho titul: hrdý na svůj původ, politicky konzervativní a jen vzácně k vidění na veřejnosti bez vyznamenání, která si zasloužil oddanou službou carovi. Pod sebevědomým zevnějškem byl však laskavý a velkorysý, vždy ochotný přimluvit se za přátele nebo jim půjčit peníze. Podobně srdečný vztah měl s našimi poddanými, nebo jsem si to aspoň myslela. Posmívalo se mu naše služebnictvo za zády? Jednou z mnoha krutostí revoluce je, že zničila moji minulost a zpětně pošpinila každou šťastnou vzpomínku pochybností.

Můj otec s matkou byli komicky nesourodí, což oba přijali s rezignovanou smířlivostí. Maminčin dědeček byl francouzský vývozcem vína, který se oženil do aristokratické, ale zchudlé ruské rodiny; jeho syn, maminčin otec, se coby obchodník cítil jako ryba ve vodě v Paříži i v Sankt-Petěrburgu a podle toho vychovával i své děti. Maminka hrála na klavír Debussyho nokturna, dbala na to, aby kuchařky chystaly na její odpolední společenská setkání dokonalé čajové pečivo, byla oddanou mecenáškou baletu, a když se narodil můj starší bratr Vasilij, najala mu francouzskou chůvu. Maminka nám často opakovala, že nenesáela plačící děti a začala s námi trávit čas, až když jsme se naučili mluvit. Samozřejmě francouzsky.

Možná nebyla mateřská v tradičním slova smyslu, ale mně to bylo jedno. Pro mě byla někým mnohem lepším: opravdovou romantickou hrdinkou. Byla umělecky založená a emotivní, s šikmými vnějšími koutky očí, jež dodávaly její tváři přirozeně melancholický výraz, a mně připadala krásnější a zajímavější než všechny ostatní matky, které jsem znala. Maminka těkala od jedné záliby k jiné – od klavíru k malbě, od vyšívání k poezii – a všechno hluboce prožívala, ať už se radovala nad dokončením skici, nebo bědovala nad tragickým koncem románu. Ať měla jakoukoli náladu, brzy ji vystřídala jiná, a já se vždycky přizpůsobila. I když mě maminka občas odehнала, nikdy jsem nepochybovala, že mě bezmezně miluje. Měla tolik zájmů, musela vyzkoušet tolik věcí, a času bylo tak málo.

Maminka považovala tatínkovo široké příbuzenstvo za „staré, nudné suchary“ a raději se stýkala s umělci a volnomyšlenkářskými členy společnosti, kteří ji naplňovali. Své bratrance a sestřenice ze strany Šulkinových jsem vídala pouze na velkých rodinných sešlostech, nejčastěji křtinách, protože ženy z rodu Šulkinových byly mimořádně plodné. Kdykoli se ten početný klan sešel, vrhal na maminku lítostivé pohledy – *jenom dvě děti!* – a mně teprve o mnoho let později došlo, že to nebyla smůla, kvůli níž zůstala moje rodina tak malá. Vasilij a já jsme mamince stačili.

Když vám řeknu, že můj bratr byl pohledný a neskutečně nadaný na všechno od jízdy na koni po tanec, usoudíte, že jsem ho nesnášela. Přesně naopak. Zbožňovala jsem Vasilije do morku kostí. Byl o pět let starší a díky věkovému rozdílu jsme spolu nesoupeřili. Choval se ke mně jako k domácímu mazlíčkovi, kterého mu rodiče přinesli domů pro zábavu, a já mu byla jako štěně neustále v patách a prahla po jeho pozornosti. Měla jsem kamarádky svého věku, dcery z rodin, které maminka uznávala. Ale Vasilij všechny zastínil jako slunce.

Na jaře roku 1914 jsem neměla tušení o válce, natož o revoluci. Přesto si ho pamatuju jako složité období. Vasilij se chystal na podzim odejít na vojenskou školu a já už truchlila. Jako vždycky jsem se snažila svými pocity neobtěžovat, být poslušná dcera, která nepůsobí problémy. Uvnitř mě však Vasilijův odchod tížil jako nemoc. Celý můj život se točil kolem bratra. Co si bez něj počnu? Když jsme obdrželi pozvání na debutantský ples Mariji Šulkinové, vnímala jsem to jako další ránu. Nejvelkolepější událost za spoustu let – možná se dostaví i královská rodina! – a sedmnáctiletý Vasilij byl dost starý na to, aby se jí zúčastnil. Jeho dvanáctiletá sestra ne.

Byla jsem příliš dobře vychovaná, než abych ztropila výstup. Ovšem také jsem léta pozorovala mamincino teatrální chování a věděla jsem, jakého účinku lze dosáhnout mlčenlivými slzami. Sklíčeně jsem bloumala po domě jako druhořadá herečka nacvičující výstup, kdy zemře. Výsledkem byl kompromis: můžu jít na večeri a sledovat několik prvních tanců. Půjdu na ples jako Popelka.

Maminka, nadšená, že má záminku utratit peníze, zavolala své oblíbené švadleně a objednala mi první skutečné večerní šaty. Brzy potom mi k nim přikoupila boty a rukavičky. Jenže v den plesu byla příliš pohlčená vlastními přípravami, než aby mi s něčím pomohla, a tak se mě ujala moje vychovatelka slečna Fieldsová. Tatínek ji najal rok předtím přes londýnskou pracovní agenturu, abych si zlepšila svoji ostudnou angličtinu. Očekávaly jsme s maminkou semetrikou bez smyslu

pro humor. „Britové jsou příšerně *vážní*.“ bědovala maminka. Ukázalo se však, že slečna Fieldsová je relativně mladá, s příjemným chováním a milým úsměvem. Vasilije si získala, když za pomoci kuliček a maminčiny sady stříbrných lžiček vytvořila na podlaze obývacího pokoje bitvu u Waterloo, a mně celé hodiny trpělivě předčítala *Tajnou zbraň*, až jsem ji dokázala vyprávět zpaměti. Zanedlouho jsem mluvila anglicky skoro stejně dobře jako francouzsky – a oba jazyky jsem ovládala daleko lépe než ruštinu.

Když mi slečna Fieldsová upravovala účes, celou dobu jsem vzrušením nezavřela pusu.

„Jsem zvědavá, jestli přijdou princezny,“ vyhrkla jsem. „Ta nejmladší je stejně stará jako já.“

„Anastázie, že?“

„Ano. To by bylo úžasné, kdybych se s ní seznámila. Ale asi bych byla tak nervózní, že bych ze sebe nedostala ani slovo.“

Kvůli tomu, co tatínek nazýval „problém v roce 1905“, se tehdy car s rodinou převážně zdržovali ve svých palácích. Nikdy mi nevysvětlil, o jaký problém šlo, a mě to nikdy nezajímalo natolik, abych se ho zeptala.

Zamávala jsem paží před lampičkou na toaletním stolku a obdivovala třpyt diamantového náramku, který jsem měla na ruce.

„Co myslíte?“ zeptala jsem se ustaraně. „Ten náramek je nádherný, ale co když se rozbije zapínání a ztratím ho? Maminka mi to nikdy neodpustí.“

„Je to váš první dospělácký večírek. Užijte si ho a přestaňte se trápit.“

Zaslechla jsem, jak na mě tatínek volá z přízemí, a naposledy jsem se zkontrolovala v zrcadle. Měla jsem na sobě šaty z temně zeleného hedvábí a smetanového tylu, což byly barvy, které zvýrazňovaly mé tmavé vlasy a oči zděděné po mamince. Vlasy jsem měla sčesané do elegantního uzlu, díky němuž jsem vypadala starší. Poprvé jsem ucítila záchvěv vzrušení, které souviselo s vlastní proměnou. Všechny schopnosti úskoku, které

jsem v následujících letech dovedla k dokonalosti, měly kořeny v tomhle okamžiku, kdy jsem se podívala do zrcadla a spatřila někoho jiného.

Další tatínkovo volání.

„Už jde!“ zavolala slečna Fieldsová zpátky.

Odstrčila mě od zrcadla a obrátila ke dveřím.

„Je čas jít.“

Sestoupila jsem po schodišti se slečnou Fieldsovou v závěsu a připadala si jako královna doprovázená dvorní dámou. Dole na mě čekalo mé nadšené obecnstvo: maminka, tatínek, Vasilij a – k mé obrovské radosti – strýček Sergej, mamčin mladší bratr. Byl stejně štíhlý a tmavý jako maminka. Měl s ní společnou lásku k umění a literatuře, ale ne její nevypočitatelné nálady. Všichni si z něj neustále utahovali, protože mu bylo přes třicet a dosud se neoženil, ale jemu to podle všeho nevadilo.

„Když zatoužím po domácím štěstí, zastavím se u vás,“ vysvětlil jednou mamince. „Ach ano, jsem příkladná manželka,“ utrousila ona.

Tehdy jsem zjistila, že dospělí někdy říkají opak toho, co si myslí. V hloubi duše jsem byla šťastná, že se o Sergeje nemusíme dělit s jeho manželkou a houfem dětí. Přestože ustavičně odjížděl do Paříže nebo Vídně, často nás navštěvoval a vždycky si na mě udělal čas. Připadalo mi, že na rozdíl od většiny dospělých ho skutečně zajímá, co říkám.

Rozběhla jsem se k Sergejovi a políbili jsme se na tváře.

„Myslela jsem, že jsi v Itálii!“ vykřikla jsem.

„A zmeškám událost roku? To bych se neodvážil.“ Vzal mě za ruce a zatočil se se mnou dokola. „To je krása.“

Potom se mi podíval přes rameno a zavolal: „Dobrý večer, slečno Fieldsová.“

„Dobrý večer, pane.“

Sergej rád procvičoval se slečnou Fieldsovou svoji angličtinu, i když jeho květnatý jazyk ji občas rozesmál.

„Tvůj strýček promění nejjednodušší rozhovory v poezii,“ řekla mi jednou a já nedokázala určit, jestli si z něj dělá legraci.

„Za tu Nadinu úžasnou proměnu máme poděkovat vám?“ zeptal se jí Sergej.

„Ty šaty jsem nešila, takže veškerá chvála nepatří jen mně.“ Přesto se pyšně usmála a jejich společná pochvala mě naplnila uspokojením. V jejich očích jsem už nebyla malá holka.

Tatínek si připnul všechna svá vyznamenání a medaile se mu ve světle lamp oslnivě leskly. Maminka vypadala úchvatně ve svých temně modrých plesových šatech se safírovým náhrdelníkem, který se jí třpytil ve výstřihu. Vasilij v nablýskaných botách a šarlatovém saku už vyhlížel jako voják. Sergej si dokonce místo jednoho ze svých obvyklých zmačkaných obleků vzal smoking. Všichni vyhlíželi tak slavnostně, tak elegantně. Jako skuteční Šulkinové.

Starý Ivan, majordomus, který se staral o dům od časů mého dědečka, stál u vchodu a na tatínkův signál otevřel dveře. Venku čekal mercedes a vedle přešlapovaly tři služebné s našimi kabáty. Obklopená rodinou jsem se chvatně rozloučila se slečnou Fieldsovou; měla přísné pokyny mě v deset hodin odvézt z plesu domů a já nechtěla marnit čas. Rozzářeně se usmála, jako by vyprovázela vlastní dceru.

„Všechny ohromíte,“ prohlásila a její přesvědčení mě zahalilo jako ochranné brnění. Cestou jsem se dívala z okna, okouzlená tajemnou krásou nočního Sankt-Petěrburgu. Budovy, které byly za denního světla impozantně elegantní, vyhlížely ve světle lamp tajemně; nad kanály černými jako inkoust se vznášely chomáčky mlhy. Jak jsme ujížděli po jasně osvětleném, pulzujícím Něvském prospektu a vyhýbali se starobylým kočárům a dalším, pomalejším automobilům, byla jsem přesvědčená, že to bude nejbáječnější večer mého života.

S takovými nadějami bylo asi nevyhnutelné, že pro mě začal zklamáním. Sídlo mých příbuzných – s těžkými hedvábnými závěsy a rozlehlými místnostmi, v nichž se každý zvuk dutě rozléhal – připomínalo spíš muzeum než domov a společnost byla podobně nudná. Trvalo skoro půl hodiny, než jsem pozdravila všechny své příbuzné, poklonila se

a políbila ruku prarčetám, které jsem skoro neznala. Během večere jsem seděla mezi babičkami a starými pannami – společenskými nickami vykázanými do zadní části místnosti. Ale jakmile služebnictvo odneslo stoly a spustila hudba, nálada se mi zlepšila. Ženám, které procházely kolem mě, svůdně šustily šaty a jejich společníkům narážely šavle do nohou. Podupávala jsem si do taktu, sváděná rytmickým vábením valčíku. I když jsem se držela blízko maminky, nevěnovala mi pozornost a já doufala, že nakonec úplně zapomene na moji přítomnost, když se budu chovat jako myška.

„Smím?“

Sergej přistoupil k mamince a natáhl k ní ruku. S úsměvem přikývla a pak se s ladnou nenuceností vmísili mezi dvojice kroužící po parketu. Netušila jsem, že je strýček tak dobrý tanečník, a se záchvěvem závidi jsem litovala, že nedrží v náruči mě.

Mezi maminkou, Sergejem a tatínkem to nebylo vždycky jednoduché, jak jsem se dozvěděla. Sergej, vydavatel literárního časopisu, a tatínek, vládní úředník, se neshodovali v názorech na politiku, ekonomii, a vlastně i skoro na všechno ostatní, a maminka musela hrát těsně po svatbě roli mírotvorce, když hádky jejího bratra s manželem eskalovaly v hlasitou výměnu názorů. Na ty neshody se nyní vzpomínalo s lítostivými úsměvy jako na historiky z dávné minulosti. Přestože tatínek stále mluvil o Sergejovi jako o zuřivém radikálově a Sergej z legrace tvrdil, že tatínek je stará vykopávka, vzájemně respektovali přesvědčení toho druhého. Ačkoli Sergej možná kázal o právech pracujících a tatínek si stěžoval, že někteří lidé nemají úctu k tradicím, oba byli příslušníky stejné společenské třídy. Třídy, která líbala ženám ruce, skláněla hlavu před těmi, co měli vyšší titul, a uměla natolik dobře tančit, že vídeňský valčík vypadal v jejím podání jako snadná záležitost.

Vasilij využil maminičiny nepozornosti a vyklouzl s několika našimi staršími bratranci ze sálu, a já přemítala, jestli bych odsud taky

nemohla zmizet. Možná do jídelny, kde jsem viděla služebnictvo, jak nosí na stoly mísy s punčem a tácy se zákusky.

„Nado Antonovno?“

Přistoupil ke mně vytáhlý chlapec, který jako by byl samá ruka, samá noha. Přestože byl přinejmenším o hlavu vyšší než já, tváře měl dosud dětsky hladké. Neměla jsem zdání, kdo to je.

Krátce, zběhle se uklonil a oznámil: „Michail Nikolajevič.“

V rodině Šulkinových se po generace používalo několik stejných jmen; aby si vás lidé dokázali zařadit, museli jste se představit jak svým jménem, tak jménem svého otce. Ovšem vědět, že tenhle Michail je Nikolajův syn, nestačilo. Okamžitě se mi vybavilo půl tuctu Nikolajů, kteří byli členy početného rodu Šulkinových. Když chlapec přidal ještě pár slov – a mně došlo, že je synem prince Nikolaje, nejbohatšího a nejváženějšího ze všech Šulkinových –, zastyděla jsem se.

„Promiň,“ vykoktala jsem, „ale je tu tolik příbuzných, že mám stěží přehled o těch ze Sankt-Petěrburgu, natož o těch z Moskvy...“

„Netrap se tím,“ pronesl. „Myslím, že jsme se viděli jen jednou. Na pohřbu mojí babičky?“

Vzpomněla jsem si na jízdu vlakem v luxusním soukromém vagonu; takhle daleko jsem od domova ještě nikdy nebyla. Ale ze samotného obřadu jsem si nic nepamatovala.

„To už je dávno,“ vyhrkla jsem. „Překvapuje mě, že jsi mě poznal.“

„Nepoznal. Ale viděl jsem tě s tvou matkou a hned jsem věděl, o koho jde.“

To celou věc vysvětlovalo. Maminku si všichni pamatovali.

Chvilku jsme spolu klábosili o rodině, prokousávali se našimi příbuzenskými vztahy a usoudili, že jsme sestřenice a bratranec z třetího kolene. Michail mi sdělil, že je mu patnáct a že je nejmladší z osmi sourozenců, z nichž většina je už vdaná nebo ženatá. I když chlapci jeho věku se debutantského plesu vzdálené sestřenice obvykle neúčastní, jeho matka se rozhodla vzít ho s sebou, aby jí dělal

společnost, a slíbila mu, že během pobytu ve městě navštíví divadlo a balet.

„V Moskvě je spousta zábavy, ale ne tolik jako tady,“ prohlásil Michail. Přestože jsem v divadle ani na baletu nikdy nebyla, souhlasně jsem přikývla. Pokračovala jsem v příkyvování, když mi vyprávěl o představení *Giselle*, které viděl ve Velkém divadle. Potom však hovor náhle stočil k plánům své rodiny na léto. „Matka ho chce trávit v jižní Francii, ale doufám, že ji přesvědčím, abychom jeli do Paříže. Už jsi tam byla?“

Zavrtěla jsem hlavou a pomyslela jsem si, jestli už Michail nelituje, že mluví s tak nudnou patronkou, ale zdálo se, že mu mé mlčení nijak nevadí.

„Moc rád bych navštívil jeden z těch malířských ateliérů. Prý mají všude plátna a můžeš se dívat, jak míchají barvy... Nechceš si zatančit?“

Rozesmál se mému ohromenému výrazu a pokrčil rameny.

„Řekl bych, že chceš,“ prohodil vesele. „Co kdybychom to zkusili?“

Natáhla jsem ruce. Michail mě odvedl na parket a já se neohrabaně snažila napodobit jeho kroky. Postupně jsem se s ním sladila a uvolnila paže. Tančili jsme opatrně, avšak zdatně, ne úplně do taktu, ale skoro. Michail celou dobu mluvil – nejmladší dítě nadšené, že je konečně středem pozornosti – a mně se ulevilo, že nemusím nést břímě konverzace, protože jak bych dokázala vyjádřit své pocity? Tančila jsem se s ním prince Šulkina! Vznášela jsem se uprostřed vši té nádhery a srdce mi tepalo v rytmu hudby.

Potom jsem spatřila maminku, jak se na mě mračí z okraje tanečního parketu. Kouzlo se zlomilo.

„Musím jít,“ zamumlala jsem a vymanila se z Michailova objetí. Když jsem jí ho představila, mamčin nesouhlasný výraz vystřídal zájem. Zatímco si spolu povídali, doufala jsem, že ještě nebudu muset odejít. Moje naděje se však rychle zhroutily. Maminka nás omluvila a rozhodně mě odvedla do předsálí, kde čekala slečna Fieldsová s mým

kabátem. Předala mě vychovatelce s letným polibkem a už se nemohla dočkat, až se vrátí do sálu.

„Jaké to bylo?“ zeptala se slečna Fieldsová.

„Báječné! Dokonce jsem tančila!“

„Och, škoda že jsem to neviděla.“

„Pojďte se podívat – představím vám svého bratrance Michaila...“

Slečna Fieldsová potřásla krátce, rázně hlavou. „Ne, to nejde.“

Samozřejmě že ne, pomyslela jsem si a vyplísnila se za svou bláhovost. Vychovatelka v prostých vlněných šatech se nemůže objevit na slavnostním plese. Z účesu se jí uvolnily husté, vlnité vlasy – stávalo se to často – a do obličeje jí padaly neposlušné pramínky. Zbožňovala jsem ji, ale věděla jsem, že by tam vypadala jako kachna mezi pávy.

„Všechno vám podrobně vylíčím,“ slíbila jsem.

Když jsme zamířily ke dveřím, slečna Fieldsová zpomalila a nakhoukla do klenutého průchodu. V dálce se pohybovali v záplavě barev tanečníci v rytmu, který udával orchestr. V očích měla zvláštní výraz, když je pozorovala, byla v něm špetka touhy a mně v tu chvíli blesklo hlavou, jestli byla slečna Fieldsová někdy na plese. Jestli někdy přešla-povala na kraji tanečního parketu a snažila se zachytit pohled mladého muže. Než jsem se stačila zeptat, svým obvyklým věcným způsobem mě odváděla pryč. Důvěrný okamžik minul. *Až budu mít debutantský ples já, pozvu slečnu Fieldsovou*, rozhodla jsem se.

Samozřejmě jsem předpokládala, že ho budu mít.

O měsíc později jsme vyrazili na náš každoroční letní pobyt na venkov. Tyhle měsíce v Prijalku mě obvykle uvedly do letargického, zasněného stavu napůl mezi nudou a spokojeností. Léto roku 1914 však bylo jiné. Od samého začátku jsem byla nervózní. Slečna Fieldsová s námi nikdy na venkově nebyla a já hned po příjezdu poznala, že je zklamaná, i když

se to snažila zamaskovat strnulým úsměvem. Zadívala jsem se na rozježděnou blátivou příjezdovou cestu a otlučené židle na verandě. Slyšela jsem kdákání slepic, které vyběhly zezadu, a rozruch, jak se služebnictvo vyhrnulo ven, aby vyložilo naše zavazadla. Všimla jsem si odštípnutého vyřezávaného štítu a ucítila neloajální příval znechucení: *Není to tady tak hezké, jak jsem si pamatovala.*

U dveří na nás čekala naše hospodyně Jelena a její manžel Jurij, správce panství. Pracovali pro nás už dlouhá léta a byli v podstatě členy rodiny. Jurij vzal tatínka na prohlídku nově opravené stodoly a maminka začala s Jelenou probírat praktické záležitosti týkající se následujících dní: co se má podávat k večeři; jací hosté kdy přijedou. I když bylo Prijalko menší a omšelejší než náš dům v Sankt-Petěrburgu, vždycky u nás někdo pobýval, protože tatínek s maminkou dávali přednost společnosti, než aby trávili čas sami. Na venkově bylo všechno mnohem méně formální než ve městě. V Prijalku jsem mohla nosit lehké, volné šaty bez korzetu a běhat bosa. Bylo to místo, kde jsem se cítila nejsvobodnější.

Zavedla jsem slečnu Fieldsovou do obývacího pokoje, který byl plný nejrůznějšího nábytku shromážděného mými prarodiči.

„Co se děje?“ zeptala jsem se.

„Jak to myslíte?“

„Vypadáte smutně.“

„Chmm.“ Ten vyhýbavý zvuk jsem dobře znala. Takhle slečna Fieldsová vždycky zdržela rozhovor, než vymyslela vhodnou odpověď.

„Vám se tady nelíbí.“

„Ovšem že líbí. Jen jsem si to představovala jinak, to je všechno.“

„Jak?“

„Och...“ Další zdržování. „Anglické venkovské domy pro rodinu, jako je vaše, vypadají dost odlišně.“

„Jak vypadají?“

„Jsou vzdušnější. Mají víc oken. Spíš stojí v zahradě než schované mezi stromy. Ale to nevádí. Tenhle dům je moc půvabný. Velice útulný.“

„Útulný“, jak jsem pochopila, bylo jiné slovo pro „malý“ a „půvabný“ byl univerzální výraz, pokud jste chtěli být zdvořilí. Když jsem slečně Fieldsové ukázala její ložnici vzadu – maličký, zatuchlý ajnclík připomínající komoru –, styděla jsem se ještě víc.

„Je jen na spaní,“ pronesla jsem omluvně. „Uvidíte. Celý den trávíme venku.“

„To budu moc ráda.“

A skutečně, skoro všechno, co jsem si z toho léta pamatovala, se odehrávalo na pozadí stromů a slunečního světla. Setkání na verandě a pikniky na palouku, kterému maminka říkala „*mon petit paradis*“. Lidé neustále přijížděli a odjížděli: tatínkovi přátelé a příbuzní, maminčini přátelé a příbuzní, s občasným přespáním ostatních sankt-petěr-burských rodin, které cestovaly na vlastní, vzdálenější usedlosti. Všichni tam nemohli být najednou, ale v mé mysli se hosté proměnili v jednodlitou masu, jako by se události mnoha různých dní zkoncentrovaly do jediného odpoledne. Strýček Sergej neustále organizoval schůzky a umělecké salony ve městě a neopouštěl Sankt-Petěrburg na delší dobu než na týden. Přesto jako by figuroval téměř ve všem, co si pamatuju. Buď jako hlavní postava, nebo jsem ho vnímala v pozadí.

Sergej sbíral přátele, stejně jako dítě shromažďuje mušle na pláži: nekriticky, nadšený z jejich novosti, lhostejný k jejich nedostatkům. Jeho společenský okruh zahrnoval každého od uznávaných romanopisců po sotva gramotnou lůzu, i když své nejnevhodnější známé si k mým rodičům pozvat nedovolil. To léto s sebou přivezl dva muže: básníka Borise – který byl buď tak rezervovaný, nebo tak ostýchavý, že se vyhýbal očnímu kontaktu, i když ho člověk přímo oslovil – a politického novináře Aleka. Alek byl vysoký, nezávislý muž, který jako by vždy poslouchal, ale promluvil, jen když chtěl poznamenat něco důležitého. Přestože byl mladší než Sergej, kvůli své vážnosti působil starší. Na rozdíl od Sergeje ho děti nezajímaly, což byla úleva. Alek mě tak děsil, že jsem se před ním neodvážila pronést jedině slovo.

„Jsme ostudní,“ prohodil Alek ten první večer u jídla. „Ve srovnání se zbytkem Evropy jsou Rusové zaostalí a pověřiví.“

„Protože my věříme v Boha, zatímco všude jinde převládají ateističtí socialisté?“ namítl tatínek. Každá kritika Matičky Rusi ho vyprovokovala k zuřivě obhajobě.

„Nemluvím o Bohu.“ Alek zůstal přes tatínkovu rozhořčení klidný. „Mluvím o našich lidech. Omezuje nás archaická třídní struktura, kvůli níž jsme připoutaní k minulosti. Jako vězni.“

To slovo působilo jako útok, náhlé vzplanutí. Všichni jsme od Sergeje věděli, že Alek byl skutečně ve vězení, odpykal si dvouletý trest za psaní protivládních pamfletů.

Tatínek změnil téma a pochválil ruskou železnici – „Celý svět nám ji závidí!“ –, Alek se však ušklíbl a zeptal se, kdo ten zázrak vlastním rukama vybudoval. Vasilij se na mě přes stůl nadšeně podíval: *Tobte je nejlepší večere za spoustu let!* Potom se do hašteření vložila maminka.

„To, co na revolucionářích nemůžu vystát, je, že nemají smysl pro humor. Opravdu, Aleku, musíte být pořád tak vážný? Copak se nikdy neuvolníte?“

Sergej Alekovi divadelním šeptem sdělil: „Moje sestra v létě nesnáší politické debaty.“

Alek na maminku rozpačitě kývl.

„Omlouvám se, paní Šulkinová.“

Maminka se rozzářeně usmála a já cítila, že napětí povolilo.

Další den, jako na podporu maminčina rozhodnutí, dorazila plná bryčka hostů, kteří se chtěli bavit. Princezna Němerovová – druhá manželka velice starého, nemocného šlechtice – se snažila ze všech sil utratit jeho bohatství za samozvané umělce, kteří byli čistou náhodou všichni mladí, pohlední a mužského pohlaví. Doprovázeli ji její dva nejnovější chráněnci, oba tanečníci jménem Pjotr (maminka jim dala okamžitě přezdívky „Blondák Pjotr“ a „Brunet Pjotr“). Pan

a paní Volodnovovi byli malíři, ona malovala krajinky a on portréty, především notoricky známé studie své nahé ženy ve vaně. Oba ztělesňovali bohémskou neupravenost: paní Volodnovová měla nedbale sepnuté rudé vlasy, takže jí pramínky splývaly po šíji, a pan Volodnov nosil své barvami potřísněné tuniky rozhalené na prsou. Díky svému dramatickému výrazu a zvučnému hlasu vždycky působili, jako by hráli pro obecenstvo, i když to byl jen ten druhý.

Byla jsem natolik stará, abych poznala, kdy mají dospělí něco za lubem, ale příliš mladá na to, abych dešifrovala jejich kódované signály. Ty týdny na venkově byly plné zvláštních interakcí, které jsem pochopila až o mnoho let později. Lidé se vždycky rozdělili do dvojic nebo skupinek a potom vytvořili nové kombinace, takže bylo nemožné mít neustále přehled o tom, co se děje.

Nad každou událostí jsem si lámala hlavu, ale většina zůstala nerozluštitelná jako směsice barev na abstraktních obrazech, které maminka milovala a tatínek odmítal jako útok na své smysly.

Maminka, která v poslední době objevila fotografii, celé hodiny aranžovala toho nebo onoho člověka u malebných kmenů a sluncem zalitých luk. Volodnovovi si za domem rozložili malířské stojany a každé ráno si okázale chystali barvy, nicméně trávili tolik času s ostatními, že do večera udělali jen malý pokrok. Princezna Němerovová přesvědčila Borise, aby přednesl pár svých básní, zatímco Blondák Pjotr a Brunet Pjotr vedle ní seděli v sebevědomé póze soch. *Kdybych byla tak bohatá jako princezna*, pomyslela jsem si, *asi bych taky platila mladíkům, aby mi dělali doprovod.*

Během svých toulek po okolí jsem často slyšela maminčin hlas.

„Aleku! Jaký příběh jste mi to nedávno vyprávěl, ten o carevně?“

Nebo: „Alek se chce určitě vyjádřit k...“

Jindy si z něj utahovala: „Och, Aleku, jste příšerný!“

Připadalo mi, že si maminka z Aleka často utahuje, s přehnaným údivem žasla nad něčím, co řekl, a pak vrtěla hlavou. Nikdy jsem

neslyšela, že by jí polichotil nebo se snažil získat její přízeň, přesto si jeho společnost očividně vychutnávala.

„Nikdy nevím, co se vám honí hlavou,“ řekla mu jednou. To byl zřejmě důvod, proč ji tak přitahoval, i když jsem tehdy nechápala proč. Mně připadal Alek chladný a nejasným způsobem nebezpečný. A proto bylo lepší se mu vyhýbat.

Slečna Fieldsová mě často vyrušila, právě když to začalo být zajímavé. Tatínek záutočil na maminku a chtěl vědět, jak dlouho u nás Volodnovovi zůstanou, když se slečna Fieldsová objevila se strohým: „Máte hodinu angličtiny.“ Sergej s Alekem si předčítali dopis od přítele z Moskvy a mumlali něco o skandálu, a za mnou se vynořila slečna Fieldsová a chtěla sbírat luční květiny na botaniku. Dokonce jednou navrhla, abychom šly do vsi, na výlet, který, jak jsem se domnívala, vymyslela maminka, aby se mě zbavila.

Věděla jsem, že vesnice, kde žijí naši mužici, leží blízko, ale nikdy jsem neměla důvod ji navštívit. Byla pro mě něco jako New York nebo měšic: místo, které existovalo, ale nijak nesouviselo s mým každodenním životem. Asi deset minut jsme se slečnou Fieldsovou pochodovaly po prašné pěšině udusané generacemi služebnictva, které se po ní plahočilo sem a tam. Jenom nejvelkorysejší definice slova „vesnice“ mohla označovat osadu, k níž jsme nakonec dorazily. Jedinou, hnojem potřísněnou cestu lemovala z obou stran řada dřevěných chatrčí. Vypadalo to, že žádná z nich nemá víc než jednu místnost. Kolem se spolu s ušmudlanými dětmi potulovaly slepice a prasata. Slečna Fieldsová se rozhlédla, jako by pátrala po nějakém jiném, lákavějším místě. Před největším příbytkem stála skupinka zamračených mužů a nejstarší z nich se oddělil a oslovil nás.

„Potřebujete pomoci, slečno?“

Zavrtěla jsem hlavou, ale nedokázala jsem vymyslet nic, čím bych vysvětlila naši přítomnost. Muž a slečna Fieldsová na mě mučivě dlouhou dobu zírali a pak jsem sklonila hlavu. Slečna Fieldsová na muže

kývla, otočila se čelem vzad a pokynula mi, abych ji následovala. Jakmile jsme se ocitly z doslechu, vykřikla: „No tedy!“

Věděla jsem, co tím myslí. „Takhle jste si to nepředstavovala.“

„Ne.“

„Anglické vesnice vypadají jinak.“

„Ano.“

Slečna Fieldsová to blíž nevysvětlila a já se příliš styděla, než abych se jí zeptala. Očividně se držela jedné ze svých oblíbených zásad: *Když nemůžeš říct nic hezkého, neříkej radši nic.* Vzpomněla jsem si na ilustraci v jedné z knížek slečny Fieldsové, v *Emmě* od Jane Austenové. Rytina zachycovala dvě postavy kráčející do města; za nimi byly obchody, kočáry a travnatý ovál s pasoucími se ovce. Jestli slečna Fieldsová očekávala tohle, není divu, že byla zklamaná. Obličej a tělo mi hořelo studem. Tady, pár kroků od našeho domu, jsem viděla jasný důkaz toho, že Alek má pravdu: ve srovnání s Anglií je Rusko chudé a zaostalé. Ale nuzné nájemce své rodiny jsem nelitovala. Zlobila jsem se, protože ubohost vesnice vrhala špatné světlo na tatínka.

Přestože slečna Fieldsová dělala všechno proto, abych byla neustále zaměstnaná, nemohla být současně všude. Občas jsem dokázala vyklouznout ven a sledovat výjevy, které mi zůstaly vryté do paměti po všechny ty pozdější roky jako filmy, které jsem si bezpočtukrát přehrávala. Jako když se Volodnovi s tatínkem procházeli ovocnou alejí za domem. Pan Volodnov kráčel vepředu a hledal zralou hrušku k jídlu a tatínek nabídl rámě paní Volodnovové. Přistoupila k němu, naklonila hlavu na stranu a cosi mu pošeptala, až se skoro dotýkala jeho ucha. Věděla jsem, že je na jejím postojí něco divného, vinula se kolem něj jako vinná réva. Tatínek se tvářil polichoceně a současně smutně – jak to bylo možné? – a paní Volodnová mu přitiskla rty na šíji. Pak na ně pan Volodnov

zavolal a tatínek s paní Volodnovovou se od sebe prudce mlčky odtrhli. Než k nim pan Volodnov došel, měla jsem pocit, jako by se mi celá ta věc zdála.

Další den jsem zahlédla maminku s Alekem, jak sedí na kládě u řeky a máchají si chodidla ve vodě. Maminka měla sukni vykasanou ke kolenům a stažené punčochy. Vzpomínám si na své překvapení nad jejími bělostnými nohami a holčičí pózou. Přikrčila jsem se za strom a sledovala, jak maminka šveholí a směje se; nebyla jsem natolik blízko, abych slyšela, co říká. Alek ji pozoroval a poslouchal, na rtech ten nejnepatrnější náznak úsměvu. Když mě začaly chytat křeče do nohou, odplížila jsem se s pocitem, jako bych viděla scénu z divadelního představení, na které jsem dorazila pozdě a musela z něj předčasně odejít.

Další okamžiky si vybavuju jako obrázky zamrzlé v čase. Slečna Fieldsová pozoruje Sergeje s Alekem, jak se baví u okna, zatímco maminka pozoruje slečnu Fieldsovou. Dva Pjotrové se drží v lese za ruce a tichounce si špitají. Brunet Pjotr po obědě zahnaný do úzkých princeznou Němerovovou, která ho hladí po rukávu; Blondák Pjotr trucuje na opačné straně místnosti. Pan Volodnov přitiskne dlaň manželce na hýždě a rázně, majetnicky ji stiskne.

Většinou mi podobné výjevy připadaly zábavné – dospělí, kteří se chovají jako děti. Další věci, které jsem viděla, mě zneklidňovaly víc, protože dokazovaly, jak málo toho pořád vím. Sergej pochoduje po zahradě, a když na něj zamávám, odvrátí se. Bylo to poprvé, kdy se mě stranil, a to odmítnutí zabolelo jako políček. Maminka pláče, ne svým obvyklým dramatickým, sebelítostivým způsobem, ale tiše u stromu vedle domu, rty sevřené, emoce vložené do slz, které jí stékají po tváři. Když měla maminka jednu ze svých nálad, vždycky jsem ji hned běžela obejmout a utěšit, ale ten den jsem instinktivně pochopila, že se od ní mám držet dál.

Nejhorší byl den, kdy jsem špehovala Vasilije. Můj bratr venkov miloval a neustále byl na vyjíždě nebo na lovu, což byly mužské

aktivity, k nimž mě nikdy nepřízval. Když jsem jednou odpoledne uviděla jeho koně, jak se pase u žitného pole, zaradovala jsem se. Třeba Vasilije přemluvím, aby šel se mnou na procházku. Jakmile jsem přišla blíž, uslyšela jsem zpoza křoví bolestné, chraptivé vzdechy. Je Vasilij raněný? Přidala jsem do kroku a nakoukla za křoví. Vasilij byl na zemi a ležel na venkovance, kterou jsem ještě nikdy neviděla. Tvář obrácenou vzhůru měla lhostejnou a nezúčastněnou. Oblečení zakrývalo skutečné detaily aktu, ale viděla jsem, že Vasilij pohybuje pánví nahoru a dolů, a pochopila – v nejobecnější slova smyslu –, co provádějí. Vasilij dýchal čím dál rychleji a hlasitěji a já se odvrátila, rozpačitá za něj i za sebe. Kdybych se vrátila domů zadní cestou, mohl by mě zahlédnout, a tak jsem vklouzla do žitného pole. O chvílku později se Vasilij vyhoupl na koně a odjel. Dívka vstala a upravila si šaty. Měla široké tváře a placatý nos; nebyla zrovna ošklivá, ale žádný z jejích rysů nestál za povšimnutí. Nechápala jsem, proč si ji můj bratr vybral.

Dívka prošla přímo kolem mě a mířila do vesnice. V ruce držela kousek moučnicku s růžovou polevou, který jsme měli po obědě. Musel to být dárek – nebo odměna? – od Vasilije. Dívka si strčila moučnick do pusy a několika hladovými sousty ho zhltila, jako by se bála, že jí ho někdo vezme. Bylo to nechutné – *ona* byla nechutná – a moje pocity z toho, co se v křoví odehrálo, se nesmazatelně smísily s těmi, které se týkaly vesnice jako takové. Můj dokonalý bratr za to nemohl; ta dívka ho svedla k hříchu.

Nikdy jsem Vasilijovi neřekla, čeho jsem byla svědkem, a tak se z toho stalo jen další z tajemství, která to léto doutnala pod povrchem. Žádné z nich se mnou nemělo nic společného, až do konce července, kdy mi slečna Fieldsová oznámila, že odjíždí. Ta zpráva byla tak nečekaná, že jsem jí nedokázala uvěřit, ani když jsem v jejím pokoji spatřila sbalené zavazadlo.

„Proč?“ chtěla jsem vědět.

„Ve svém věku už vychovatelku nepotřebujete. Víím, že v Sankt-Petěrburgu je několik velice dobrých škol pro mladé dámy.“

„Nechci chodit do školy!“ protestovala jsem, jenže slečna Fieldsová mě umlčela prudkým potřesením hlavy.

„Chtějí to vaši rodiče. Přála bych si zůstat, ale nejde to.“

Přestože jsem nikdy nezažila, že by se slečna Fieldsová a mí rodiče nepohodli, chápala jsem, co její slova znamenají: dostala výpověď. Proč? Pokusila jsem se vzít slečnu Fieldsovou za ruku, ale obratně se mi vyhnula a natáhla se pro klobouk. Zatímco si ho upravovala na hlavě, ovládla své zjitřené emoce.

„Můžu vám psát?“ zeptala jsem se.

Slečna Fieldsová na mě vrhla mdlý úsměv, který používají dospělí, když jim děti vyprávějí o svých imaginárních kamarádech.

„Zatím nevím, kde budu bydlet.“

Přes tvář se jí mihl záchvěv úzkosti a mě opět překvapil její náhlý odjezd. Proč ten spěch? Proč slečna Fieldsová nedostala aspoň čas na to, aby si našla nové zaměstnání?

„Víte co?“ pronesla slečna Fieldsová. „Až se usadím, napíšu vám jako první.“

Vzpomněla jsem si na ilustraci z *Emmy* a představila si nás dvě, jak spolu kráčíme vesnicí. Jednou, řekla jsem si, najdu způsob, jak slečnu Fieldsovou navštívit. Neloučíme se navždycky.

Když byla bryčka připravená, aby slečnu Fieldsovou odvezla na nádraží, poslechla jsem její poslední pokyn a neplakala jsem. Pláč se dostavil později, když jsem se vrhla na její hrbolatou postel v místnůstce vzadu, která byla mnohem bezútešnější, než si zasloužila. Maminka se mě snažila utěšit nejistým popleskáváním po zádech, ale ignorovala moje prosby, aby mi řekla, proč slečna Fieldsová odjela. Zármutek mi projížděl tělem v bolestných vlnách a zanechal pocit prázdnoty.

Prijalko mi připadalo bez slečny Fieldsové opuštěné a další ztráty měly zanedlouho následovat. Prvního srpna vyhlásilo Německo válku

Rusku a tatínek s Vasilijem brzy potom odjeli do Sankt-Petěrburgu. Vasilij byl nadšený z vyhlídky, že se konečně stane skutečným vojákem; tatínek byl rezervovanější, přesto odhodlaný splnit svou povinnost. Sergej rozeslal dopisy evropským korespondentům, sdělil mamince, že je to všechno marné, a zachmuřeně chodil sám na procházky. Když se naši hosté sbalili a odjeli, Jurij se před maminkou rozčiloval, že armáda snad nepovolá žádné muže z Prijalka dřív, než bude po žních.

Vzhledem k tomu, že Jelena chystala méně jídel a měla víc času, pekla mi k odpolednímu čaji pracné moučníky, ale byla jsem příliš sklíčená, než abych si je vychutnala. Když Sergej o pár dní později odjížděl, rozloučil se se mnou jen zběžně. Kdysi by se mě jeho lhostejnost dotkla. Jenže ztráta slečna Fieldsové mě otupila a neplakala jsem.

Během utrpení, které následovalo, jsem plakala málokdy.

LONDÝN

1938

Důvěrné

Komu: Roger Ballantry, Britská tajná služba (SIS)

Od: Inspektor Hugh Thorton, Metropolitní policie

Zasílám požadované dokumenty týkající se smrti ženy identifikované jako Marie Duvallová. Pro usnadnění uvádím stručný přehled:

1. **Telegramy vyměněné s policejním oddělením v Toulouse:** Jak je standardním postupem při smrti cizího státního příslušníka, byly informovány příslušné úřady ve městě, kde měla žena trvalý pobyt. Oznamily nám, že adresa uvedená v jejím pasu neexistuje, a nedokázaly najít žádné přátele ani příbuzné ženy s tímto jménem.
2. **Koronerova zpráva:** Příčinou smrti byla mnohočetná vnitřní zranění a zlomeniny odpovídající nárazu způsobenému rychle jedoucím vozidlem.